

јединству вере и насупротив свима разликама (удаљење, разлика у материјалној култури и начину живота) нека моћна веза спаја муслимане. Модерна средства пропаганде учвршћују ову идеју (у муслиманском свету има више од 1000 журнала). Ова верска идеја отвара тако пут политичкој идеји; одбрана вере се идентификује са одбраном слободе. Ислам тежи да постане политичка чињеница, моћ. Он почиње да улази у политички живот Индије и других муслиманских земаља и подржава националне покрете, који су све чешћи. Поред политичког национализма избија свуда и економски национализам; народи на Истоку теже да слободно управљају својим пословима и тако раде у интересу своје земље. Најзначајнији је покрет „Swadeshi“.

Закључак. Када се говори о британској империји две се чињенице не могу одвојити једна од друге: удаљеност (раздаљина) и убиквитет. Без територијалног континуитета, људске заједнице које чине Империју теже да се изолују и живе за себе; постоји дакле у њој самој сила која врши рашчлањавање (дезинтеграцију). С друге стране пак Империја се налази у контакту са свима државама, свима религијама, свима расама на свету; свуда се сукобљава и у колико се више шири у толико се увећавају површине трења и судара.

Против првога Империја има два оружја: слободу мора која одржава материјалну везу и слободу народа која одржава морално јединство. Да ли ће овај облик уније бити довољан ослонац зграде? Да ли ће се ићи до конфедерације између чланова Империје, то ће рећи до савеза регулисаног уговором или нагодбом која базира на једнакости свих? Да ли ће се дочекати моменат да један колонијалац буде министар преседник британске империје? А у конфедерацији где инорасци преовлађују над Белима, како ће се бирати чланови парламента Империје? На против, да ли ће бити могућна конституционална унија? Да ли се треба одрећи Империје? Неће ли свака доминија из дана у дан све више солидарисати са оним делом света у који га је Географија поставила? Неће ли еволуирати ка потпуној независности?

Против убиквитета, Вел. Британија може реагирати само држећи се чврсто. Стварајући Империју она је мислила само да развије своју трговину. Али да би заштитила своју трговину она је морала да прошири своја освајања. Она је ангажована свуда у свету где год има изгледа на трговину, код муслимана, код Жутих, код Црнаца. Она је дуж путева за Индију, према деликатним границама, према Авганистану, Курдистану, Арабљанима, Турцима. Она је на Крајњем истоку као такмац јапанском империјализму и према кинеском национализму. У Америци је у контакту са интересима Сједињених Држава, у Јужној Америци и Антилима. Сусрећемо је свуда са њеним капиталима и њеном трговином. Али она није више сама; она се ту стиче са другим трговинама, са другим финансијерима. Са свих страна треба предвидети граничне и пословне конфликте који би Империји наметнули тешке обавезе. Решити овај империјални проблем биће тежак задатак; да би била јака Империја мора да чува своју кохезију; да сачува своју кохезију она треба да буде јака,

Сима М. Милојевић.

Доња Калифорнија.¹ — W. M. Davis приказао је у октобарској свесци Geographical Review-а за 1921. год. ниже наведено дело, које је пу-

¹ E. W. Nelson: Lower Kalifornia and its natural resources. Waschington 1921. с. 194.

бликовано као резултат двогодишњег испитивања Е. W. Nelson-а и Е. H. Goldman-а у Доњој Калифорнији.

Девис најпре износи тектонску карактеристаку Доње Калифорније. Многобројни планински венци полуострва представљају умерено дисециране блокове, који су се издигли дуж раседа правца СЗ-ЈИ. Међу њима је највећа гранитска маса Сан Педро Мартир, чије дугачко било има прост профил и не одговара називу „сијера“. У њеном западном делу налази се пространа у неколико иззерена висораван, која се одликује котлинама равного дна, чији постанак није објашњен, а нису глацијалног порекла. На висоравни се врши интензивно распадање гранита. Стрм источни ескарпман гранитске масе, који се уздиже из равног подножја јасно указује на издизање дуж раседа, док њена широка и благо нагнута западна страна представља општи карактер области пре раседања.

Сличног је постанка и гранитски венац Сијера Хуарез даље на Северу, код кога се јављају исти тектонски и морфолошки елементи.

Планине јужног дела полуострва чине скоро једноставну масу, око 500 км. дужине, састављену од пешчара, покривених јако дисецираним изливима лаве. Слинови лаве благо падају према Западу, као да се њихово изливање извршило пре раседања.

У северном делу полуострва има неколико котлина, у којима се на завршетцима кањона, који просецају планинске стране, налазе простране алувијалне плавине, застрте блоковима стена до 2 м. у пречнику Поменути блокови указују на огромну механичку снагу набујалих кањонских потока. Распаднути блокови гранита на планинама и транспортовани блокови на планинама показују да су овде геолошки процеси активни.

На основу извесних података писац је извео закључак, да је полуострво било потопљено, па се затим лагано издигло добијајући данашње контуре. Кад је процес издизања завршен, полуострво је било много већег пространства него данас, али је дејством абразије постепено смањено. Девис је мишљења да овај закључак није тачан. Механичко дејство таласа било је свакако велико, као што сведоче многи марински клифови. Осим тога је утицајем таласа и обалских струја велика количина шљунка и песка однесена у море. Али мала висина морских клифова не указује на знатно померање обалске линије; шта више, копно се на појединим местима и увећало на рачун мора формирањем прибрежних наносних равница. Како у тексту нису нигде поменуте маринске терасе са клифовима, немогуће је извести закључак да се полуострво издизало еп bloc. У овој области било је само локалних издизања и спуштања у вези са радијалним тектонским покретима.

Писац износи и неколике податке о клими полуострва, која је аридна. У равницама постоје суве долине, уади. Па ипак, киша је чешћа него што би се то могло очекивати, а међу урођеницима постоје приче о деструктивним поводњима. Од вегетације превлађују бор, слоново дрво и кактус. Полуострво је скоро ненасељено. Урођеници су се потпуно прилагодили својој безводној околини, али је њихов број сведен на минимум. Међутим колонизација белаца није до сада нигде изведена с успехом.

М. С. Радовановић.

Карсна топографија у северозападном Порторику. — В. Hubbard¹ бавио се испитивањем једног специјалног облика карсне топографије у северозападном делу Порторика. То је карсна област *пепино*, која се одликује хумовима (пепино) и вртачама. Изузев реке Гвахатаку и Камуј, које су у кречњаку усекле дубоке кањоне, хидрографија је највећим делом подземна. Могуће је да су ове две реке некада текле подземно, пећинским каналима, и да су данашњи кањони постали стропоштавањем пећинских тавана. Камуј и сад тече знатним делом подземно, кроз меки кречњачки појас Цибао. „После непрекидног двадесетчетворочасовног падања кише није примећен ни траг од површинског отицања на равници Цибао“. Пепино су купастог или пластаког облика висине између 6 до 100 м. Обично су густо поређани један до другог, а између њих су вртаче издуженог или неправилног облика. „Превлађује прави хаос од хумова и вртача, тако да нигде нема равног земљишта ни колико да се подигне шатор“. Објашњавајући њихов постанак, писац вели, да пепино нису карактеристичан облик нечистог кречњака или чврстог кречњака кременске текстуре; не јављају се у најсувљем делу области; најбоље су развијени у кречњаку који је испросецан пукотинама и у коме има пећинских канала; често су поређани у правцу С-Ј; западна страна им је најстрмија, јер се ту повећава растварачко дејство поподневних пљускова који падају на површину више температуре. Укратко, изгледа да су на стварање ових облика од највећег утицаја подземна ерозија кречњака и интензивно хемијско растварање кречњачке површине, у вези с извесним литолошким и климатским факторима.

(Из The „Geographical Review“, Jan. 1924.
превео М. С. Радовановић)

Поље лаве у сливу реке Паране.² — Огроман слив лаве у јужној Бразилији покрива скоро цео басен реке Паране и простире се и даље изван њега у области Амазона, затим у источном делу слива реке Парагваја и у сливу Уругваја. Простор под лавом знатно је већи него базалтна плоча на Декану и у области реке Колумбије, у Сједињеним Државама, о којима је владало мњење да су највеће на земљи. Изливање бразилијског базалта извршило се почетком или за време раскомадавања гондванског континента, у доба постанка јужног дела Атланског Океана, дакле у Јури. Услед доцнијих тектонских поремећаја ови су изливи лаве добили облик велике геосинклинале, на површини које су се развиле консеквентне реке. Река Парана формирала се вероватно у Креди, а због велике моћности и отпорности базалта напредне промене у хидрографској мрежи биле су незнатне. Овај басен представља врло стару копнену површину и одликује се реликтном флором и фауном; представља можда језгро одакле се развила данашња флора и фауна Јужне Америке.

(Из Scottish Geogr. Mag. Jan. 1924.
превео М. С. Радовановић).

О типовима лука.³ — Полазећи од односа између лука и њихова залеђа, *Алфред Рил* дели луке у више група. Код првих, локалних лука,

¹ Geology of the Lares District, Sci. Surv. of Porto Rico and the Virgin Is., Vol. 2., part 1, New York 1923.

² C. L. Baker: The Lava Field of the Parana Basin. Journ. of Geol., № 1, 1923.

³ Alfred Rühl: Die Typen der Häfen nach ihrer wirtschaftlichen Stellung. (Zeitschrift d. Gesellschaft f. Erdkunde z. Berlin, 1920, N 1/2, с. 297-302).